

Prof. MUDr. Karel Urbánek, CSc., slaví osmdesátiny

Prof. MUDr. Karel Urbánek, CSc., profesor a emeritní přednosta Neurologické kliniky Lékařské fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, oslavil 16. června tohoto roku významné životní jubileum, dožil se 80 let.

Pan profesor přišel na svět do rodiny vrchního drážního inspektora v Trenčíně na Slovensku, vyrůstal však od jara roku 1939 v Brně v sousedství Obilního trhu. V Brně také na jedenáctileté střední škole v Táboře maturoval. Na Lékařskou fakultu Masarykovy univerzity byl přijat v roce 1955, promoval summa cum laude v roce 1961. Tzv. „umístěnka“ jej poslala na neurologické oddělení prostějovské okresní nemocnice k primáři Doubravovi. Po složení atestace byl v roce 1966 na základě úspěšného výběrového řízení přijat na místo sekundárního lékaře Neurologické kliniky Lékařské fakulty Palackého univerzity v Olomouci, v roce 1971 se zde, opět na základě úspěšného výběrového řízení, stal odborným asistentem.

Na klinice se Karel Urbánek věnoval mnoha oblastem neurologie. Jako první autor v ČR publikoval práci na téma nemoci „Moya-Moya“, jako jeden z prvních na světě zkoušel indirektní trombolitikum v akutní léčbě iktu, s Waberžinkem studovali fenomén megadolichobasilaris, s Klausem zkoumal problematiku bazilární imprese. Velkým tématem Karla Urbánka byly neurologické projevy systémového lupusu, kterému věnoval i disertační práci, úspěšně obhájenou v roce 1980. Docentem byl jako „nestráník“ ovšem jmenován až koncem roku 1989, habilitační práci obhájl v roce 1991. Profesorem neurologie byl na olomoucké univerzitě ustanoven v roce 1993. To už

byl dva roky přednostou kliniky, v pořadí čtvrtým (po Šerclovi, Hrbkovi a Hartlovi). Jako přednosta se snažil o důslednou transformaci olomouckého pracoviště, aby obstálo v nové době a v předpokládaném mezinárodním vědecko-výzkumném kontextu. Obklopoval se mladými, perspektivními lékaři a budoval nová specializovaná centra pro cerebrovaskulární a demyelinizační onemocnění, inicioval a podporoval v nich intenzivní výzkumnou činnost. Karel Urbánek ovšem nepochybně patří i mezi iniciátory výzkumu v oblasti neurodegenerativních onemocnění, kterým v roce 2000 věnoval svou minimonografii, ve které (jako vůbec první v českém písemnictví) zavedl nové termíny pro degenerativní proteinopatie nervové soustavy. Zahájil s Marešem výzkum zaměřený na stanovení hladiny cystatinu C v likvoru pacientů s degenerativními onemocněními CNS; publikace, které z tohoto výzkumného tématu vzešly, se staly mj. podkladem dvou amerických patentů. Profesor Urbánek je autorem či spoluautorem více než stovky původních prací. Jeho práce jsou citovány v renomovaných zahraničních učebnicích i monografiích (Handbook of Clinical Neurology, Lehrbuch der Neurologie, The Spine atd.). K nejvíce citovaným publikacím patří Lupus erythematodes disseminatus und neurologische Symptomatik. Pathogenetische Beziehungen (Dtsch Med Wschr 1971; 96: 390–394), Zur Frage der angiographischen Vertebralisbefunde bei der basilären Impression (Fortschr Röntgenstr 1972; 116: 378–385) a Cellular Inflammatory Response: Findings in Patients With Neurological Diseases (Arch Neurol 1974; 30: 372–374). Vedle klinické medicíny a výzkumu se Karel Urbánek během celé kariéry věnoval výchově mladých kolegů, ať už jako nadšený pregraduální učitel nebo školitel postgraduálních studentů v oboru neurologie, tak jako ochotný rádce mladých neurologů. Je autorem nejen vysokoškolských skript (zejména dodnes používaných Symptomy a syndromy obecné neurologie), ale také prvních alternativních didaktických materiálů: filmů, videoatlasů a e-learningových aplikací. Kromě toho všeho byl (a stále je) uznávaným soudním znalcem, členem řady vědeckých a zkušebních komisí a oborových rad. Pro svou typickou preciznost a ochotu

je vyhledávaným recenzentem neurologických monografií a učebnic.

Jen zásluhou Karla Urbánka došlo k záchraně časopisu Česká a slovenská neurologie a neurochirurgie, jehož šéfredaktorem se stal v roce 1995; tuto náročnou pozici zastával dalších devět let. Po neradostném období úpadku, kdy časopis ztratil nakladatele a téměř přestal vycházet, z něj udělal opět respektované periodikum a v roce 2001 dosáhl zařazení časopisu do databáze Thomson Reuters a přidělení tzv. impakt faktoru, dokonce tehdy mnohem vyššího, než má dnes. Zároveň s šéfredaktorstvím byl v letech 1996–2001 předsedou České neurologické společnosti, kterou řídil důstojně a s přirozenou autoritou.

Karel Urbánek je znám velkou láskou k hudbě a zejména k výtvarnému umění. Zná zpaměti termíny výtvarných aukcí, nelze ho překvapit sdělením o tom či onom aktuálně draženém díle. Zná dokonale významné české a evropské sbírky i jednotlivé autory, jedná-li se o dílo některého z významných malířů a grafiků, na jeho úsudek se lze vždy spolehnout. Jeho sbírka české a evropské grafiky byla proslulá. „Byla“ proto, že (ve sběratelském světě naprosto ojedinělým způsobem) zajistil její zachování a další rozkvět tím, že ji rozdělil mezi své dva nejoblíbenější žáky, kterým léta předtím předával své odborné znalosti a učil je lásce k umění. Kromě této dominantní vášně k umění ho charakterizují jeho typická sebeironie, černý humor a téměř autentický smysl pro anglický „understatement“ jak při psaní, tak i v konverzaci.

Máme to štěstí, že pana profesora stále baví chodit denně na kliniku, vyšetřovat složité pojišťovenské pacienty, zpracovávat znalecké posudky, zkoušet uchazeče o primářské licence či o doktorské studium nebo pomáhat nejmladším kolegům s přípravou k atestaci. Bez něj bychom se cítili osamoceni a poněkud bez dohledu. Moc si přejeme, ať nám to společně vydrží co nejdéle.

S přáním všeho nejlepšího

Jan Mareš, Andrea Bártková, Petr Hlušík,
Petr Kaňovský, Pavel Otruba za celý kolektiv
Neurologické kliniky LF UP
a Fakultní nemocnice v Olomouci